

12

2024

grudzień
numer 68

Egzemplarz bezpłatny

Magazyn

informacyjno-kulturalny mieszkańców
gminy Wielka Wieś

ISSN: 2657-7429

WIADOMOŚCI

TEMAT NUMERU

**W latach 30.
XX wieku**

w Szycach powstał
uniwersytet

O uniwersytetach
ludowych

– piszemy
na stronie 4

W NUMERZE TAKŻE:

Plany przeciwpowodziowe dla Prądnika	6
Wielkowiejski Targ w Galerii Factory	8
Podłaźniczka, czyli pierwowzór choinki	10
„Gramy dla Huberta” – koncert charytatywny	16

Uniwersytet Ludowy w Szycach: TRADYCJA, EDUKACJA I WSPÓLNOTA

• Anna Flis, Magdalena Lech, Lokalny Ośrodek Wiedzy i Edukacji w Gminie Wielka Wieś

W 1924 roku z inicjatywy Eustachego Nowickiego i Związku Nauczycielstwa Polskiego powstał Uniwersytet Ludowy w Szycach, którego głównym celem było wychowywanie obywatelskie mieszkańców okolicznych wsi, rozbudzanie świadomości międzykulturowej oraz przeciwdziałaniu marginalizacji społecznej, poprzez promowanie wiedzy o kraju i regionie oraz edukację środowiskową.

Uniwersytet miał charakter internatowy i był przeznaczony dla kobiet i mężczyzn. Na czele uniwersytetu stanął wówczas Ignacy Solarz – pedagog-pasjonat, działacz ruchu ludowego i spółdzielczego, założyciel Związku Młodzieży Wiejskiej RP, ale przede wszystkim wykształcony człowiek przyznający się do swojego chłopskiego pochodzenia, co na tamten czas nie było oczywiste. To właśnie jemu powierzono zorganizowanie i kierownictwo nowo tworzonego uniwersytetu pod Krakowem, na granicy dwóch zaborów – austriackiego i rosyjskiego. Już tego samego roku został otwarty pierwszy kurs męski. Ignacy Solarz był prekursorem duńskiej idei nauczania Mikołaja Fryderyka Grundtviga, tzw. „szkoły dla życia”, czyli miejsca pozaszkolnej edukacji młodzieży i dorosłych, której głównymi celami były: wychowanie obywatelskie i rozbudzanie świadomości międzykulturowej, przeciwdziałanie marginalizacji społecznej, propagowanie wiedzy o kraju i regionie, edukacja środowiskowa, szerzenie nowoczesnej oświaty rolniczej, szeroko rozumiana animacja społeczno-kulturalna środowisk lokalnych. Idąc za tymi hasłami, Ignacy Solarz reprezentował model chłopa-działacza i tacy byli również jego wychowankowie.

15 lutego 1925 roku Ignacy Solarz zawarł związek małżeński z Zofią Michałowską w Białym Kościele i od tego dnia razem prowadzili Uniwersytet Ludowy w Szycach. Zofia Solarzowa – pedagog, instruktor teatralny, działaczka ruchu ludowego i harcerstwa, ale przede wszystkim kobieta niezwykle otwarta, kochająca ludzi, z których potrafiła wydobyć nieodkryty potencjał, przy tym kochała wieś

foto: J. Patelaj

i lokalną tradycję. Zofia i Ignacy Solarzowie w swojej działalności edukacyjnej stanowili duet, który uzupełniał się zarówno w działalności edukacyjnej, jak również społecznej, których pragnieniem było wyrównanie szans mieszkańców miast i wsi, w czasach, w których społeczeństwo było szczególnie podzielone. W prowadzonym przez nich uniwersytecie oprócz standardowych lekcji odbywały się zebrania, na których rozmawiano o samorządności, pracy społecznej, spółdzielczości czy prawodawstwie. Solarzowie kładli nacisk na przysposobienie do aktywnego udziału w tworzeniu kultury w oparciu o budowanie wspólnoty wychowanków i wychowawców na wzór rodziny chłopskiej, w której podstawą było służenie drugiemu człowiekowi i wsparcie. Takie zaangażowanie niestety doprowadziło Solarzów do oceniania i zamknięcia uniwersytetu w 1931 roku.

Po zmianie kierownictwa oraz wyłączeniu ze współpracy ZMW RP („Wici”) uniwersytet podjął na wiosnę 1932 roku dalszą działalność pod nazwą Orkanowy Uniwersytet Wiejski ZNP w Szycach. Jego kierownikiem został spółdzielca Józef Chudy.

Natomiast Ignacy Solarz, związany silnie z ruchem wiciowym, podjął wraz z ludnością powiatu przeworskiego i przy wsparciu finansowym młodzieży wiciowej całego kraju ofiarną walkę o zbudowanie nowego, chłopskiego uniwersytetu ludowego. Te burzliwe dzieje placówek Solarza i polityczne kontrowersje wokół jego wychowawczych koncepcji nie zmieniły jego stylu pracy i stosunku do swego zawodu. Była to niewątpliwie postać o wielkiej charyzmie, o profetycznych cechach. Twórczo i oryginalnie zaadaptował ideę Grundtviga do polskich warunków. Wzbogacił je głęboką znajomością mechanizmów polskiego życia i pod wpływem jego wymogów zmieniał też program swoich placówek. Program nauczania w Szycach miał

foto: J. Patelaj

W latach 30. XX w. powstało Towarzystwo Uniwersytetów Ludowych, które założyło uniwersytet m.in. w Szycach

fot. J. Piatej

charakter ogólnokształcący, przy dominacji historii i literatury. W Gaci program nauczania wzbogacony zostaje o zagadnienia współczesnego życia społecznego, zagadnienia obywatelskie, naukę o spółdzielczości, wiedzę o zdrowiu, kulturze ludowej i rodzinie.

W latach 30. XX w. powstało Towarzystwo Uniwersytetów Ludowych, organizacja społeczna, pierwotnie o charakterze stowarzyszenia dla prowadzenia i patronowania uniwersytetom ludowym o charakterze lokalnym. Towarzystwo Wiejskich Uniwersytetów Ludowych założyło uniwersytet między innymi w Szycach.

Po II wojnie światowej uniwersytety ludowe przeżywały swój renesans; w 1948 liczba internatowych uniwersytetów ludowych wynosiła 80 placówek. Był to szczytowy okres rozwoju polskich uniwersytetów ludowych.

W 1948 roku, równoległe z umacnianiem się władzy ludowej, a w istocie wraz z rozwojem stalinowskich mechanizmów kontroli i sterowania życiem społecznym, uniwersytety ludowe stopniowo ograniczano, aby w roku 1952 całkowicie je zlikwidować.

Transformacja ustrojowa nie była przyjazna żadnym inicjatywom ani instytucjom oświatowym. Wolny rynek okazał się bezlitosny dla wszelkiej niekomercyjnej działalności oświatowej, kulturalnej i społecznej, w tym także dla uniwersytetów ludowych.

W dniu 28 listopada 2024 r. w Modlnicy obchodzono wyjątkowy jubileusz 100-lecia Uniwersytetu Ludowego w Szycach. Program uroczystości łączył refleksję nad historią i przyszłością edukacji ludowej z elementami kultury.

Jednym z kluczowych punktów wydarzenia był wykład dr. hab. Mateusza Wyżygi pt. „Drogi chłopów polskich do emancypacji. Od szkółek parafialnych do uniwersytetów ludowych”, który nakreślił kontekst społeczno-kulturowy, w jakim rozwijały się uniwersytety ludowe. Bogumiła Pietrzyk zaprezentowała natomiast historię Uniwersytetu Ludowego w Szycach, a dr Jarosław Bomba przypomniał uczestnikom o ostatnim spotkaniu uczniów Zofii i Ignacego Solarzów – założycieli placówki. Szczególną chwilą było odczytanie listu Wojciecha Solarza, syna Zofii i Ignacego Solarzów, przez Wójta Gminy Wielka Wieś Krzysztofa Wołosa.

fot. J. Piatej

Uroczystość wzbogacił panel dyskusyjny pt. „Współczesne podejście do Uniwersytetów Ludowych”, w którym udział wzięli: Jacek Kwiatkowski (prezes Fundacji Małopolska Izba Samorządowa), Anna Styszko (prezes Fundacji Laboratorium Inspiracji Społecznych) oraz Małgorzata Filary-Furowicz (dyrektor Górskiego Uniwersytetu Ludowego). Paneliści podkreślali znaczenie uniwersytetów ludowych w rozwoju społeczności lokalnych i prezentowali ich współczesną odsłonę.

Goście mieli także okazję obejrzeć wystawę zdjęć ilustrujących działalność Uniwersytetu Ludowego na przestrzeni lat oraz posłuchać fragmentów pamiętnika „Życie spełnione” Zofii Solarzowej. W programie nie zabrakło także części artystycznej – występów regionalnego zespołu Modlnicianie oraz Wiktorii Rybickiej, a także symbolicznego tortu.

Obecność przedstawicieli Stowarzyszenia „Promni”, w tym Jarosława Kalinowskiego, dodatkowo podkreśliła wagę i trwałość tradycji zapoczątkowanej przez Zofię i Ignacego Solarzów, nauczycieli-entuzjastów, których dziedzictwo wciąż inspiruje kolejne pokolenia.

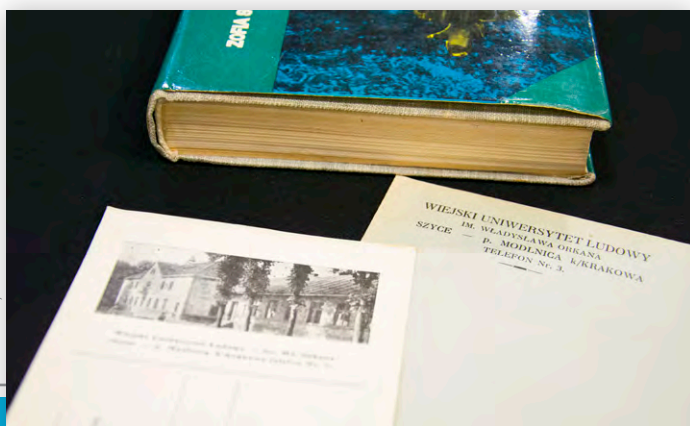
Kontynuując tę tradycję, w ramach projektu pn. „Małopolski Uniwersytet Ludowy Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji” oferujemy obecnie szereg zajęć edukacyjnych dla dorosłych: warsztaty kulturowe, fotograficzne, ekologiczne, dotyczące zrównoważonego rozwoju, czy spraw obywatelskich. Projekt jest dofinansowany ze środków „Rządowego Programu Wspierania Rozwoju Uniwersytetów Ludowych na lata 2020–2030” i realizowany we współpracy z Fundacją Małopolska Izba Samorządowa.

Lokalny Ośrodek Wiedzy i Edukacji w Wielkiej Wsi działa od 2017 roku, oferując bezpłatne kursy i szkolenia dla dorosłych, takie jak kursy językowe czy kwalifikowane szkolenia z pierwszej pomocy. Jego misją jest wspieranie edukacji pozaformalnej i promowanie idei uczenia się przez całe życie.

Bieżące informacje na temat aktualnych kursów i szkoleń dla dorosłych dostępne na profilu facebookowym Lokalnego Ośrodka Wiedzy i Edukacji w Wielkiej Wsi, kontakt i informacje: lowe@wielka-wies.pl.

Artykuł w części historycznej na podstawie książek Zofii Solarzowej.

fot. J. Piatej

fot. J. Piatej